

A XVI. NYÁRFAKONGRESSZUS

KERESZTESI BÉLA

A FAO Nemzetközi Nyárfabizottsága XVI. kongresszusát 1980. november 3—13. között, Törökországban, Izmirben tartotta, ezen 15 tagország delegációja vett részt.

A kongresszust a török mezőgazdasági miniszter, SABAHATHIN OSBEK nyitotta meg, aki korábban 35 évig az ankarai egyetem gyümölcsstermesztési tanszékének a professzora volt. Rövid megnyitóbeszédében rámutatott a nyárfatermesztés fontosságára a török faellátásban. Az országnak ez idő szerint 45 millió lakosa van, s a lakosság évente egymillióval szaporodik. Az erdőterület 20 millió ha. Nyárfatermesztéssel 25 éve foglalkoznak. Eddig 64 ezer ha nyárfaerdőt, 19 ezer km nyárfasort telepítettek. 1955-ben 300 ezer m³ nyárfát termeltek ki, az elmúlt évben 1,5 millió m³-t, ami az összes fakitermelés 20%-a. A következő 25—30 évben továbbfejlesztve a nyárfatermesztést, az évi nyárfakitermelést 5 millió m³-re tervezik növelni.

A FAO által felkért szakértők vitaindító előadásai 16 tagország előre megküldött vázlat szerint készített, nemzeti jelentése alapján kerültek összeállításra. A nemzeti jelentések elsősorban az elmúlt 6 év eredményeiről adtak számot.

A holland H. A. VAN DER MEIDEN „A nyárfapiac helyzete 1980-ban: a várható fejlődés és perspektívák” című előadásában a következő főbb megállapításokat tette.

1975 óta a nyárasok által elfoglalt terület Nyugat-Európában alig változott, viszont Dél-Koreában, Kinában, Törökországban, Magyarországon és Ausztráliában számottevően növekedett. Ezzel szemben a nyár erdősávok, fasorok területe Dél-Korea és Törökország kivételével, általában mindenütt jelentősen csökkent.

Az új, gyorsanövő klónok viszonylag lassan terjednek, a *Robusta* erősen tartja pozícióját, úgyszintén a déli országokban az 'I—214' is.

Ami a kitermelt nyárfatömeget illeti, Franciaország és Olaszország hosszú idő óta nagytermelő. Újabb jelentős termelőnek számít Magyarország és Törökország, valamint Spanyolország és Jugoszlávia.

A nyár gömbfa felhasználásának jövő tendenciáit tekintve Olaszország, Dél-Korea és Törökország a szükséglet és az ipari feldolgozás növekedésével számol. A gyufarönköt tekintve pesszimizmus tapasztalható, a hámozási rönköt és cellulózfát illetően optimizmus uralkodik.

Árakra vonatkozóan a következő tájékoztatást adta. A lábon álló fa ára köbméterenként, kéregben, választékok szerint a következő:

hámozási rönk, 50 cm-nél vastagabb	45—90 \$
hámozási és fűrészrönk, 20—50 cm vastag	25—50 \$
cellulózfa, 8 cm-nél vastagabb	10—25 \$

Az utóbbi 10 évben az árak valamennyi országban erősen — 50%-tól több mint 1000%-ig — emelkedtek.

A nyárfát feldolgozó ipar struktúrájáról nem lehetett képet nyerni a kapott válaszokból. Általában a nyárfát feldolgozó lemezüzemekben és fűrésztelepeken a feldolgozott nyersanyagnak kis részét adják a nyáarak. A feldolgozóüzemek igénye a nyár gömbfa iránt igen változó. Belgiumban, Franciaországban, az NSZK-ban, Hollandiában a lemezgyárak csak 40—50 cm vastag rönköket vesznek át, ugyanakkor Ausztráliában, Magyarországon, Spanyolországban, Törökországban kisebb átmérőjű rönköket is feldolgoznak. Egyformán igényesek azonban az üzemek a rönkfa minősége iránt. A fűrészüzemek általában 20—30 cm vastag rönköket dolgoznak fel, kivétel Dél-Korea és Törökország, ahol 5—15 cm vastag rönköket is feldolgoznak. A cellulóz- és farostlemezgyárak általában 8—10 cm-nél vastagabb fát vesznek át.

Ami a külkereskedelmet illeti, Belgium, Franciaország és különösen Olaszország nyárfaexportja jelentősen csökkent, ugyanakkor az NSZK, Magyarország és Hollandia exportja számottevően növekedett. Hollandia és Olaszország nyárfaimportja nagymértékben megnőtt. Magyarország, az NSZK, Belgium és Franciaország jelentős nettó nyárgömbfa-exportot bonyolítanak le. Olaszországnak és Hollandiának 1979 óta nettó importja van. Japán nettó importáló maradt.

A francia M. VIART „A nyáarak és a fűzek mezőgazdasági termeléssel összekapcsolt termesztése a falusi közösségek érdekében” című előadásából a következőket emelhetjük ki:

A mezőgazdaságban több országban alkalmazzák a nyáarakat a legelővédő erdősávokban. A védőhatás mellett ezek pl. Franciaországban, Poitou környékén évente 6—8 m³/ha vastagfát is teremnek. A szántóföldeken is létesítenek nyáraból védő erdősávokat. Ezeknek a jelentősége azonban a mezőgazdaság modernizálásával, kemizálásával csökken. Például Olaszországban, a Po-síkságon a nyár erdősávok, fasorok együttes területe 1958-ban 125 ezer ha volt, 1960-ban azonban csak 70 ezer ha, 1965-ben pedig mindössze 50 ezer ha. Argentínában, a Rio Negro völgyében, 40 millió nyárfát ültettek el mezővédő erdősávokban. Kanadában 1909 és 1965 között Manitobában, Albertában és Saskatchewanban, mintegy 29 millió nyárfát ültettek ki a védősávokba.

A mezőgazdaság bázisát képező nagy síkságokon fontos szerepük van a nyár védősávoknak, fasoroknak a tájformálásban is. Élen jár e tekintetben Argentína, Belgium, Franciaország, Olaszország és Hollandia. Különösen az utóbbi országban érték el e vonatkozásban igen szép eredményeket. Ázsiában Dél-Korea és Kína ilyen célú tevékenysége kiemelkedő. Dél-Koreában az utak és vízfolyások mentén 6500 km-nyi védősávot, fasort telepítettek. Kínában a fasoroknak, védősávoknak a nyár a fő fafaja.

Az erdőjellegű nyárültetvényekben számos országban folytatnak mezőgazdasági köztestermelést, különösen azokon a termőhelyeken, melyeknek megfelelő a vízellátása. Érdekes körülményre hívta fel a figyelmet a spanyol nemzeti jelentés. Spanyolországban váltógazdálkodást folytatva, a nyáarakat beillesztették a vetésforgóba és megállapították, hogy nyárültetvény után a talajban nagymértékben csökkennek a nematodapopulációk.

Jelentős a nyáaraknak a szerepe a környezetvédelemben, különösen a talajvédelemben. Spanyolországban dombságokon, hegyvidékeken talajvédelmi célból a fenyők mellett szívesen ültetik a nyáarakat. A nyáarak gyökérrendszere jól tud alkalmazkodni a legkülönbébb talajokhoz, a törzsek pedig, ha a talajlehardás betemeti őket, bármely talajrétegben új gyökérrendszert alakítanak ki. Ezért a nyárfásításoknak nagy a jelentősége a talajlehardás megakadályozásában, a talajcsuszamlások megelőzésében.

Kiemelkedő a nyárasok szerepe a városok szennyvíztisztításában is. A szennyvízzel öntözött nyárasok számottevő növedéket is produkálnak.

A munkacsoport ülése során többször felmerült a biomassza-termelés fontossága. VIART érdekes amerikai adatokat idézett ennek önköltségére vonatkozóan. Az USA-ban feltételezik, hogy 1985-ben a biomassza-termelés önköltsége közel azonos lesz a szén kitermelésével. Az USA-ban 1 tonna biomassza szárazanyag minirotaációban való termelésének, learatásának és elszállításának költségét 25—30 dollárra becsülik, Kanadában pedig 33 dollárra.

Összefoglalva VIART megállapította, hogy Nyugat-Európában a mezőgazdasági nyárfatermesztés ez idő szerint stagnál, vagy visszafejlődik. Az ázsiai országokban, elsősorban Dél-Koreában és Kínában pedig hihetetlen gyorsan teret hódít. Dél-Koreában 1970—79 között 362 ezer ha új nyárust telepítettek. Tervezik, hogy a következő évtizedben újabb 700 ezer ha-t létesítenek. Kínában az elmúlt 30 évben 3 millió ha nyárerdőt és fásítást hoztak létre. Végül megállapította, hogy a kutatók figyelme a világon most a biomassza-termelés, energia- és takarmányültetvények felé fordul. A következő két évtized valószínűleg ennek a korszaka lesz.

A többi előadás bemutatására itt nincs lehetőség. Az előadásokat követő élénk vitából azonban ismertetem a legérdekesebb felvetéseket.

A kanadaiak, G. VALLÉE és L. ZSUFFA, a hagyományos nyárfahasznosítás helyett újakat helyeztek előtérbe. Aláhúzták a biomassza-termelés fontosságát, valamint a termelt biomasszának takarmánytermelés és energianyeres céljára való hasznosítását. G. VALLÉE szerint a nyár biomassza a kukoricával egyenértékű takarmány: gazdag ásványi anyagokban és értékes fehérjéket tartalmaz. ZSUFFA szerint a nyárak minirotaációban, sűrű hálózatban, évenként száraz anyagban 30 tonna/ha biomasszát is képesek produkálni.

Ennek 15—25%-a protein, így évente ha-onként 1—4 tonna fehérjét lehet nyerni. Minirotaáción 1—2 éves vágásfordulót értenek. G. VALLÉE szerint a nyár a minirotaáció legigéretesebb fafaja: helybe lehet dugványozni, egy évben többször learatni. Ilyen célra olyan klónok a jók, melyek sok tuskósarjat hoznak és a sarjak nagyon ágasak. A nyárak sarjerdő üzemből kitérnek nagy termőhelytűrésükkel, ökológiai amplitúdójukkal, gyökérrendszerük a talajt jobban kihasználja mint a mezőgazdasági növényeké. Az aratás lehetséges kukoricasiló-kombájnnal. A termesztés nem energiaigényes: a biomasszában 10—15-ször több energia van, mint amit előállítására felhasználnak. A biomassza-hasznosítás lehetséges módjai: fermentáció, hidrolízis, elégetés, pirolízis. Svédországban a biomassza-termesztésre jelentős tervek dolgoztak ki; 500 ezer ha-on terveznek energianyárasokat létesíteni. Ezzel akarják elérni a svéd gazdaságoknak az olajáremelkedéstől való bizonyos függetlenítését. Általában a kanadaiak nyitást sürgettek a nyár biomassza termelés irányába, s javasolták, hogy a Nemzetközi Nyárfabizottság (CIP) hozzon létre új „ad hoc”-bizottságot, mely a biomassza-termeléssel és -hasznosítással foglalkozik.

A végrehajtó bizottság (vb) elnöke, E. GIORDANO, emlékeztetett, hogy az 1972-ben fellépett rendkívüli arányú *Marssonina*-károsítás az 'I-214'-es fajta termesztésére alapozott nyugat-európai nyárfatermesztést nagy válságba sodorta. Ebben a helyzetben neki, mint vb-elnöknek, az volt a feladata, hogy életben tartsa a Nemzetközi Nyárfabizottságot. Ez a válság hozta magával a nyár fajtaválaszték gyors bővítésének a szükségességét, a rezisztencianemesítés előtérbe helyezését és a részbeni visszatérést az erdő jellegű nyárfatermesztéshez. Hangsúlyozta, hogy Európában a nyárfa feldolgozására komoly faipari kapacitást hoztak létre. Ezeket az üzemeket továbbra is el kell látni jó minőségű, méretes nyárfával. Másrészt fontos a nyárfatermesztés a nagy fo-

lyók hullámterein, árterein, a vízlefolyás szabályozása céljából is. A galéria-erdőkben, Olaszországban olyan nyártermesztés alakult ki, melyet tovább kell folytatni vízügyi érdekből is.

E. AVANZO a nemesítés átütő sikereire mutatott rá. Ismertette, hogy az új olasz klónok (az öt festőről elnevezettek) 50%-kal többre képesek, mint a jelenleg alkalmazottak. Olaszországban, Belgiumban, Hollandiában folyamatban van a fajtaválaszték megújítása, ami a nyárfatermesztésben új fellendülést hozhat. Felhívta a figyelmet, hogy Európában a biomassa-termeléshez nem állnak rendelkezésre megfelelő kultivárok. A jelenlegiek tág hálózatra, intenzív termelésre lettek szelektálva. Most sűrű hálózatra, más rendszerű termelésre új klónokat kell szelektálni. Rámutatott, hogy a rezisztencia mechanizmusát jelentősen befolyásolja a termőhely. Éppen ezért korszerű nyárfanemesítés csak a termőhely- és növényvédelmi kutatókkal szoros együttműködésben, egy teamben lehetséges. Ezzel igazolta az intézetünkben évtizedekkel ezelőtt kialakult felfogást, mely a hansági tömeges nyárfabetegség fellépésekor alakult ki, és amelynek képviselője elsősorban DR. JÁRÓ ZOLTÁN volt. Ezzel a felfogással tulajdonképpen több évtizeddel megelőztük az európai kutatást.

B. QUIQUANDON kiemelte, hogy a Duna völgyében, Magyarországon és Jugoszláviában, megkezdődött a nyárfakitermelés nagygépesítése, több célú, nagy gépekkel való végrehajtása. Ez általános figyelmet váltott ki. Megint olyan terület, ahol élen járunk nemzetközi vonatkozásban, úttörő munkát végzünk. Itt szeretnék arra is rámutatni, hogy a magyar nemzeti jelentésre úgyszólván minden napirendi pont tárgyalásakor többször hivatkoztak. Ez alkalommal jó összefoglaló jelentést készítettünk és időben, jó fordításban küldtük.

G. FRISON hangsúlyozta, hogy az olasz klónokat hámozási rönk termesztésére szelektálták, csak intenzív ültetvényekben termesztethetők és hosszú időn át feltétlen szükségük van a sorközi ápolásra. Más célokra egyéb klónokat kell szelektálni és termesztetni.

*

A nyárfabizottság izmiri ülészakán viszonylag kevesen vettek részt, de érdemi, tartalmas tárgyalások folytak. Általános megítélés szerint korszaknyitó ülészak volt ez, mely a meglehetősen hosszú válság után a kibontakozás lehetőségeit tárta fel. Kína bekapcsolódása a CIP munkájába új szint jelentett, a kanadaiak fokozott bevonása új problémákat, új lehetőségeket hozott magával.

A XVI. nyárfakongresszus a jelöltek közül a következőket választotta meg a vb tagjaiul: A. S. BIRLER (Törökország), E. GIORDANO (Olaszország), I. HERPKA (Jugoszlávia), HYUN SIN KYU (Dél-Korea), F. JAIME FANLO (Spanyolország), R. JOHNSON (USA), KERESZTESI B., B. QUIQUANDON (Franciaország), V. STEENACKERS (Belgium), G. VALLÉE (Kanada), H. A. VAN DER MEIDEN (Hollandia), M. VIART (Franciaország), ex officio tagja a bizottságnak G. M. ARRU (Olaszország). Kooptált tagnak megválasztották B. TARIST (Franciaország) és MENDOZAT (Argentína). Később kooptálni szándékoznak egy tagot Kinából és egyet Óceániából.

A végrehajtó bizottság első ülésén elnöknek M. VIART-t, alelnöknek G. VALLÉEt választotta meg.